

Шифр: Асистент вчителя

Робота на тему:

**«ОСОБЛИВОСТІ СПІВПРАЦІ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ З
ВЧИТЕЛЯМИ ПРЕДМЕТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ»**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. КОМАНДНИЙ ПІДХІД ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ЗАКЛАДІ	5
1.1. Сутність командного підходу до забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами	5
1.2. Роль співпраці асистента вчителя і вчителів предметів у навчанні дітей з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання.....	11
РОЗДІЛ 2. ВИВЧЕННЯ СПІВПРАЦІ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ З ВЧИТЕЛЯМИ ПРЕДМЕТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	19
2.1. Дослідження ефективності взаємодії асистента вчителя і вчителів предметів	19
2.2. Методичні рекомендації щодо налагодження ефективної взаємодії асистента вчителя з вчителями предметів.....	23
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28
ДОДАТКИ	31

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна система освіти постійно розвивається, адаптуючись до різноманітних потреб учнів та викликів суспільства. Сьогодні діти з особливими освітніми потребами (ООП) можуть навчатися не лише в умовах спеціальних закладів, але і в інклюзивних школах. На жаль, через повномасштабну війну на території нашої країни організація інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти зазнала деяких змін. Зокрема, викликом для педагогів інклюзивних закладів стало дистанційне навчання дітей з ООП. Однією з умов ефективного інклюзивного навчання є забезпечення кваліфікованого психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП. Співпраця асистента вчителя та вчителів предметів стає ключовою складовою цієї умови.

Дослідженням проблеми готовності педагогів до інклюзивного навчання дітей з ООП займалися В. Бондар, М.Буйняк, О.Гноєвська, Л. Гречко, Л.Демченко, В.Засенко, Т.Ілляшенко, А. Колупаєва, І.Кузава, М. Матвєєва, С. Миронова, В. Синьов та інші. Питання підготовки асистентів учителів до роботи в умовах інклюзивного закладу досліджували В. Бондар, Л. Дробот, В. Засенко, Т. Ілляшенко, А. Колупаєва, В. Синьов, Т. Скрипник, Н. Софій, Н. Стадненко, О. Таранченко, В. Тарасун та інші. Проблема командної взаємодії висвітлена у роботах М.Буйняк, О. Глузман, С.Золотухіної, В. Майбородова, О.Микитюк, С. Миронової, Н. Побірченко, М.Хорт, О.Чопік та інших. М. Фрумін, Г. Цукерман та інші звертаються до особливостей навчальної взаємодії.

Активна взаємодія між учасниками навчального процесу може позитивно вплинути на якість освіти учнів з ООП, забезпечити індивідуальний підхід до кожного учня та створити сприятливу навчальну атмосферу. Одним із основних учасників цієї співпраці є асистент вчителя. Основна функція асистента вчителя як педагогічного працівника – співпраця з учителем інклюзивного класу, з метою допомогти приділити увагу кожному учню під час освітнього процесу.

Незважаючи на значні дослідження інклюзивної освіти, проблема взаємодії асистентів вчителів і вчителів предметів в умовах дистанційного навчання висвітлена недостатньо, що й обумовило вибір теми роботи: **«Особливості співпраці асистента вчителя з вчителями предметів в умовах дистанційного навчання»**.

Мета дослідження – дослідити особливості співпраці асистента вчителя з вчителями предметів в умовах дистанційного навчання.

Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Розкриття теоретичних аспектів співпраці асистента вчителя та вчителів предметів у системі інклюзивної освіти.
2. Дослідження ефективності співпраці асистента вчителя та вчителів предметів в умовах дистанційного навчання.
3. Розроблення методичних рекомендацій щодо налагодження ефективної взаємодії асистента вчителя з вчителями предметів.

Об'єкт: співпраця асистента вчителя з вчителями предметів.

Предмет: розроблення методичних рекомендацій щодо налагодження ефективної взаємодії асистента вчителя з вчителями предметів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз науково-методичної літератури та законодавчих актів у галузі інклюзивної освіти, анкетування учителів предметів та асистентів вчителів, кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, загального висновку, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

КОМАНДНИЙ ПІДХІД ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ЗАКЛАДІ

1.1. Сутність командного підходу до забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими освітніми потребами

Однією з умов успішного інклюзивного навчання є командний підхід до забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП, який полягає у співпраці різних спеціалістів та учасників освітнього процесу з метою створення інклюзивного навчального середовища та забезпечення оптимальних умов для розвитку кожної дитини [13; 17].

Команда психолого-педагогічного супроводу – це група фахівців та батьків дитини, об'єднаних спільною метою забезпечення повноцінного навчання учнів з ООП, виконанням завдань і загальним підходом, для реалізації яких вона підтримує всередині команди взаємну відповідальність. Ця команда створюється за рішенням керівника закладу освіти та складається з різних професіоналів, які мають різні фахові компетенції і відповідають за різні аспекти підтримки дітей з ООП [6; 13].

Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП регламентує Наказ Міністерства освіти і науки від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», який визначає склад, основні завдання та функції учасників команди супроводу [15; 17].

С. Миронова [13] виділяє наступні умови *ефективності роботи команди*:

1. Уміння працювати в команді.

Просте об'єднання осіб різного фаху ще не є командою. Щоб її сформувати, необхідно домогтись єдності щодо цілей, засобів, змісту й методів супроводу дитини з ООП; а також правильно розподілити ролі для всіх членів

команди, виконувати їх відповідно до посадових обов'язків і компетентності. Кожен член команди повинен розуміти межі своєї компетенції, враховувати вимоги колег у реалізації спільної мети. Важливо, щоб фахівці довіряли одне одному, приймали як рівноправних учасників процесу супроводу, у тому числі батьків учня з ООП.

2. Уміння вести діалог.

Важливим є вміння вислуховувати думки колег, розуміти їх, приймати колегіальне рішення на користь дитини, а не власних амбіцій; гнучкість у спілкуванні.

3. Використання зворотного зв'язку від інших спеціалістів і батьків дитини.

Члени команди мають обмінюватись інформацією про результати роботи з дитиною та її родиною; досягнення і труднощі учня з ООП; його соціальні та сімейні обставини.

4. Вироблення міждисциплінарного понятійного-категоріального апарату.

З метою розуміння членами команди, які представляють такі галузі, як педагогіка, медицина, психологія, один одного потрібно узгодити понятійно-категоріальний апарат як для спільної роботи, так і для спілкування з батьками дитини. Це допоможе уникати помилок, неузгодженості дій фахівців.

Взаємодія фахівців інклюзивного закладу має базуватися на таких **принципах:**

- ✓ повага до індивідуальних особливостей дітей з ООП;
- ✓ дотримання інтересів дитини;
- ✓ комплексність психолого-педагогічного супроводу;
- ✓ неперервність супроводу;
- ✓ системність роботи;
- ✓ конфіденційність та дотримання етичних принципів;
- ✓ узгодженість роботи;

✓ активна співпраця з батьками дитини з ООП, залучення їх до освітнього процесу та розробки ІПР [13; 15; 25].

Команда має виконувати такі обов'язкові *завдання*, як:

✓ збір інформації про особливості розвитку дитини з ООП, її інтереси, труднощі, освітні потреби на етапах створення, реалізації та моніторингу виконання індивідуальної програми розвитку;

✓ визначення напрямів психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, які можуть бути надані в межах закладу загальної середньої освіти на підставі висновку інклюзивно-ресурсного центру і надання цих послуг;

✓ розробка індивідуальної програми розвитку для кожного учня з ООП, моніторинг її виконання з метою коригування та визначення динаміки розвитку дитини з ООП;

✓ надання методичної підтримки вчителям з організації інклюзивного навчання;

✓ створення відповідних умов для інтеграції учнів з ООП в освітнє середовище;

✓ проведення консультацій з батьками чи законними представниками учнів з ООП щодо особливостей їхнього навчання та виховання;

✓ проведення інформаційно-просвітницької роботи у закладі загальної середньої освіти серед педагогічних працівників, батьків і школярів з метою недопущення дискримінації та порушення прав дитини, формування дружнього і неупередженого ставлення до учнів з ООП [15].

Склад команди психолого-педагогічного супроводу визначається з урахуванням освітніх потреб учня з ООП.

До *складу команди* психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП входять:

а) постійні учасники: директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель початкових класів (класний керівник), вчителі, асистент учителя, соціальний педагог, практичний психолог, вчитель-

реабілітолог, учитель-дефектолог (з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП) і батьки або законні представники учня з ООП тощо;

б) залучені фахівці: лікар, медичний працівник закладу освіти, спеціалісти системи соціального захисту населення, служби у справах дітей, асистент дитини тощо [15].

Розглянемо **функції учасників команди** психолого-педагогічного супроводу учня з ООП [15].

Адміністрація закладу освіти (директор або заступник директора з навчально-виховної роботи):

- формування складу команди психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП;
- призначення відповідальної особи з метою координації розроблення ІПР;
- контроль за виконанням висновку інклюзивно-ресурсного центру;
- організація роботи команди супроводу;
- залучення фахівців для надання психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг дітям з ООП;
- контроль за виконанням усіма учасниками команди супроводу учнів з ООП своїх функцій;
- розроблення спільно з іншими учасниками команди психолого-педагогічного супроводу індивідуального навчального плану учня з ООП;
- залучення батьків школяра з ООП до розроблення та погодження індивідуальної програми розвитку;
- оцінювання діяльності працівників, залучених до реалізації індивідуальної програми розвитку учнів з ООП;
- моніторинг виконання індивідуальної програми розвитку.

Практичний психолог:

- вивчення і моніторинг психічного розвитку учня з ООП;
- психологічний супровід дитини з ООП;

- надання корекційно-розвиткових послуг школяреві з ООП, згідно з індивідуальною програмою розвитку;
- консультації, рекомендації та методична допомога педагогам у роботі з дитиною з ООП;
- консультативна робота з батьками учня з ООП;
- просвітницька робота щодо формування в усіх учасників освітнього процесу психологічної готовності до взаємодії в інклюзивному закладі.

Соціальний педагог:

- соціально-педагогічний патронаж учня з ООП та його батьків;
- виявлення соціальних проблем, що потребують негайного розв'язання, у разі потреби – скерування до відповідних фахівців для допомоги;
- вивчення соціальних умов розвитку школяра з ООП;
- соціалізація дитини з ООП та адаптація її в новому учнівському колективі;
- інформування учня з ООП та його батьків про мережу закладів позашкільної освіти, залучення дитини до участі у різних секціях, гуртках з урахуванням її можливостей;
- надання рекомендацій учасникам освітнього процесу щодо шляхів включення дитини з ООП у колектив ровесників, формування в дитячому колективі сприятливого мікроклімату, подолання особистісних і міжособистісних конфліктів;
- захист прав учня з ООП, згідно з дорученням представлення його інтересів у відповідних службах та органах.

Учителі-дефектологи (учитель-логопед, тифлопедагог, сурдопедагог, олігофренопедагог), учитель-реабілітолог:

- надання корекційно-розвиткових послуг учневі з ООП, згідно з індивідуальною програмою розвитку;
- моніторинг досягнень у відповідній сфері розвитку школяра, згідно з ІПР;

- рекомендації педагогам щодо особливостей організації освітнього процесу, реалізації корекційно-розвивальних цілей у процесі навчання, технології для досягнення кінцевих цілей навчання, які визначені в індивідуальній програмі розвитку, і застосування відповідних адаптацій чи модифікацій;

- консультування батьків учня з ООП.

Учитель початкових класів (класний керівник), учителі предметів:

- забезпечення освітнього процесу учня з ООП з урахуванням особливостей його розвитку та індивідуальної програми розвитку;

- підготовка інформації для усіх учасників засідання команди супроводу про особливості пізнавальної діяльності дитини з ООП, її сильні сторони і потреби; результати виконання учнем навчальної програми;

- участь у підготовці індивідуального навчального плану учня з ООП;

- визначення спільно з іншими педагогами рівня досягнення кінцевих цілей навчання, передбачених ППР;

- створення у класному колективі належного мікроклімату;

- надання батькам інформації про стан засвоєння навчальної програми дитиною з ООП.

Асистент учителя:

- спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, інтересів, схильностей та потреб;

- участь в організації освітнього процесу учня з ООП;

- участь у розробленні індивідуальної програми розвитку школярів з ООП;

- адаптація освітнього середовища та навчальних матеріалів відповідно до потенційних можливостей та з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку учня з ООП;

- оцінювання спільно з учителем рівня досягнення кінцевих цілей навчання, передбачених в індивідуальній програмі розвитку;

- підготовка інформації для учасників засідання команди супроводу за результатами спостереження за учнем щодо його індивідуальних особливостей, потреб та інтересів;

- надання інформації батькам, педагогам щодо особливостей розвитку учня з ООП.

Батьки дитини з ООП:

- доведення інформації про їхню дитину (стиль, успіхи, спосіб навчання, труднощі у виконанні домашніх завдань);

- участь у роботі команди супроводу, зокрема, залучення до складання індивідуальної програми розвитку;

- створення умов для навчання, виховання і розвитку дитини.

Медичний працівник закладу освіти:

- інформування усіх учасників команди супроводу про стан здоров'я учня з ООП та його особливості психофізичного розвитку;

- у разі потреби, збирає додаткову інформацію від батьків, закладів охорони здоров'я щодо стану здоров'я учня з ООП [15].

Варто зазначити, що партнерська взаємодія між усіма членами команди психолого-педагогічного супроводу школярів з ООП повинна бути налагоджена не лише в інклюзивному закладі, а також на зовнішньому рівні, зокрема, з фахівцями інклюзивно-ресурсного центру, лікарями учня, позашкільними і громадськими організаціями, спеціалістами навчально-реабілітаційного центру, які надають корекційні послуги тощо [13].

1.2. Роль співпраці асистента вчителя і вчителів предметів у навчанні дітей з ООП в умовах дистанційного навчання

Посада асистента вчителя у класах з інклюзивним навчанням є досить важливою, оскільки учень з ООП потребує його допомоги у процесі навчання і психологічної підтримки, особливо зараз, коли під час повномасштабної російсько-української війни частина українських школярів здобувають освіту дистанційно. Дуже важливо, щоб учень з ООП позитивно сприймав асистента

вчителя, оскільки несприйняття його особистості учнем може призвести до виникнення небажання школяра відвідувати школу [4].

На рівень виконання обов'язків асистентом учителя впливають наступні чинники:

– наявність і детальне вивчення посадової інструкції вчителя, з яким він працює, усвідомлення та чіткий розподіл ролей між вчителем предметів та асистентом;

– рівень комфорту і довіри у стосунках «асистент–учень», «учитель–асистент»;

– рівень навичок і професійного досвіду;

– позитивні стосунки з однокласниками [4].

Посадові обов'язки асистента вчителя поділяють на дві групи:

1. Організаційні, які пов'язані з безпосередньою допомогою учневі з ООП, адаптацією навчального матеріалу для нього та веденням документації.

2. Навчально-розвивальні: сприяння вияву та розкриттю талантів, здібностей, обдарувань учнів з ООП [4].

Зокрема, у Листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 25 вересня 2012 р. № 1 / 9-675 «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя» зазначено, що асистент вчителя забезпечує соціально-педагогічний супровід дитини з ООП:

- разом із вчителем класу виконує навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, запроваджуючи ефективні форми їхнього проведення, допомагає учневі у виконанні навчальних завдань, залучає дитину з ООП до різних видів навчальної діяльності;

- у складі команди фахівців психолого-педагогічного супроводу він бере участь у розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку дитини з ООП;

- адаптує навчальні матеріали з врахуванням індивідуальних особливостей пізнавальної діяльності учня з ООП [11].

Асистент вчителя здійснює такі функції:

- **організаційну:** допомагає в організації освітнього процесу у класі з інклюзивним навчанням; надає допомогу учням з ООП в організації робочого місця; проводить спостереження за дитиною з ООП з метою вивчення її індивідуальних особливостей, інтересів, схильностей та потреб; допомагає концентрувати увагу, сприяє формуванню саморегуляції та самоконтролю школяра; співпрацює з фахівцями, які безпосередньо працюють з дитиною з ООП і приймають участь у розробленні індивідуальної програми розвитку. Забезпечує разом з іншими працівниками здорові й безпечні умови навчання, виховання і праці. Веде відповідну педагогічну документацію.

- **навчально-розвиткову:** співпрацюючи з вчителем класу, надає освітні послуги, спрямовані на задоволення освітніх потреб школярів; здійснює соціально-педагогічний супровід учнів з ООП, дбає про професійне самовизначення та соціальну адаптацію дітей. Сприяє розвитку учнів з ООП, поліпшенню їхнього психоемоційного стану. Стимулює розвиток соціальної активності школярів, сприяє виявленню і розкриттю їхніх талантів, здібностей, обдарувань шляхом їх участі у технічній, науковій, художній творчості. Створює навчально-виховні ситуації, обстановку оптимізму і впевненості у своїх силах та майбутньому.

- **діагностичну:** разом із групою фахівців, які розробляють індивідуальну програму розвитку, вивчає особливості діяльності та розвитку дітей з ООП, оцінює навчальні досягнення школяра; оцінює виконання індивідуальної програми розвитку, вивчає й аналізує динаміку розвитку учня з ООП.

- **прогностичну:** на основі вивчення актуального і потенційного розвитку дитини з ООП приймає участь у розробленні індивідуальної програми розвитку;

- **консультативну:** постійно спілкується з батьками учнів з ООП, надаючи їм необхідну консультативну допомогу; інформує вчителя класу і батьків про досягнення учня з ООП [11].

Асистент вчителя має дотримуватися педагогічної етики, поважати гідність особистості дитини, захищати її від будь-яких форм фізичного чи психічного насильства [11].

Основна функція асистента вчителя як педагогічного працівника – це співпраця з учителем інклюзивного класу, з метою допомогти приділити увагу кожному школяреві під час освітнього процесу.

1. Роль асистента вчителя:

- допомагає дітям з ООП в освітньому процесі, сприяє їхньому розвитку, надаючи потрібну підтримку та допомогу;
- враховує індивідуальні особливості кожного учня і створює адаптивні навчальні матеріали та методики, що відповідають їх потребам;
- тісно співпрацює зі спеціалістами команди психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП, обмінюючись інформацією та рекомендаціями щодо їхнього прогресу та додаткових заходів для їхнього розвитку;
- забезпечує контроль над багаторазовим роз'ясненням матеріалу та відповідним його засвоєнням учнями з ООП;
- допомагає урегулювати поведінкові проблеми та конфлікти учнів з ООП з ровесниками, сприяє створенню сприятливої психологічної атмосфери у класі.

2. Роль вчителів предметів:

- розробляють дидактичний матеріал та планують урок із використанням різних методів навчання та орієнтуються на індивідуальні потреби учнів з ООП;
- застосовують адаптивні технології та створюють доступне навчальне середовище для дітей з ООП;
- співпрацюють з асистентом вчителя, обмінюючись досвідом та взаємодіючи з ним у процесі навчання й оцінювання школярів з ООП;
- забезпечують корекційну спрямованість навчання учнів з ООП, адаптують завдання для дітей з різним рівнем психофізичного розвитку, забезпечуючи їхній особистісний розвиток.

Зупинимося детальніше на *основних аспектах спільної діяльності асистента вчителя і педагогів* [27]:

- регулярна участь у засіданнях команди психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП;
- обговорення можливостей школярів з ООП, їхніх сильних і слабких сторін з метою врахування їх в освітньому процесі;
- участь у розробці індивідуальної програми розвитку та індивідуального навчального плану учнів з ООП;
- обговорення методів навчання дітей інклюзивного класу з урахуванням індивідуальних особливостей психофізичного розвитку усіх учнів з ООП;
- обговорення адаптацій навчальних матеріалів для школярів з ООП відповідно до календарного планування та тем уроків;
- обговорення модифікацій змісту уроків для учнів з ООП;
- обговорення результатів спостереження за школярами з ООП;
- обговорення поточної успішності дітей з ООП;
- обговорення труднощів у навчання школярів з ООП та пошук шляхів їх вирішення;
- обговорення труднощів адаптації учнів з ООП;
- включення дітей з ООП у класний колектив;
- забезпечення позитивного соціально-психологічного клімату у класі;
- співпраця з членами команди психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП, включаючи батьків дітей;
- дотримання основних норм освітньої політики;
- дотримання конфіденційності у роботі.

Варто наголосити, що основне у роботі вчителя та асистента – зрозуміти потреби учня з ООП та усвідомити необхідність адаптації чи модифікації навчального матеріалу, що покращить успішність навчання не лише дитині з ООП, а й іншим учням класу. Участь асистента вчителя є дуже важливою на всіх етапах взаємодії учасників команди супроводу. На початку навчання дитини з ООП у закладі загальної середньої освіти асистент вчителя веде спостереження

за нею, вивчає, який розвиток вона має на цей момент, її інтереси, характер, як вона взаємодіє з дорослими, учнями класу, які види роботи їй подобаються, де виникають проблеми. Потім, перед першим корекційно-розвитковим заняттям, асистент вчителя інформує вчителів-дефектологів та психолога, які працюють з дитиною з ООП про її індивідуальний розвиток та ті труднощі, які виникають під час роботи. За допомогою інформації, яку надав асистент, фахівці підбирають доцільні методи для роботи з учнем з ООП. Вчитель повинен бути гнучким у зв'язку з сьогоденними реаліями, вміти долати перешкоди і знаходити толерантне рішення у розв'язанні будь-якої педагогічної ситуації, пов'язаної з учнем з ООП. На педагога покладена велика відповідальність, він також має докладати багато зусиль для досягнення поставленої цілі, щоб учні з ООП змогли адаптуватися та жити повноцінним життям у суспільстві [10; 13; 17].

В умовах дистанційного навчання дітей з ООП роль асистента вчителя посилюється, оскільки ці учні в умовах воєнного стану потребують особливої уваги та підтримки в освітньому процесі.

Асистент вчителя, який є учасником команди психолого-педагогічного супроводу, в умовах дистанційного навчання продовжує виконувати свої функції, визначені у посадовій інструкції, затвердженій керівником закладу, і примірному положенні про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП.

Зупинимося детальніше на *функціях асистента вчителя в умовах дистанційного навчання*:

- організовує спільно з учителями освітній процес з використанням технологій дистанційного навчання;
- забезпечує навчання дитини з ООП, у тому числі за потреби здійснює в межах свого педагогічного навантаження індивідуальне підключення поза часом уроку, який здійснюється онлайн, надає додаткові пояснення, виконує разом з учнем домашні завдання, які були йому не зрозумілі;

- надає додаткові пояснення учневі щодо виконання матеріалу, який вивчається, та завдань в окремій онлайн кімнаті, забезпечує перевірку виконання таких завдань;

- забезпечує реалізацію індивідуальної програми розвитку у межах своєї компетенції, зокрема, забезпечення визначених індивідуальною програмою розвитку потреб, досягнення поставлених в програмі цілей навчання, завдань на період дії індивідуальної програми розвитку тощо;

- забезпечує у межах компетенції реалізацію індивідуального навчального плану дитини (за наявності);

- забезпечує комунікацію закладу освіти та батьків чи інших законних представників дитини з метою організації навчання учнів з ООП;

- координує дистанційне навчання з батьками чи іншими законними представниками дитини з ООП, у тому числі завчасно попереджає про зміни розкладу, необхідні навчально-дидактичні матеріали для уроку тощо;

- здійснює підготовку матеріалів для дистанційного навчання для школярів з ООП, у тому числі консультиє батьків щодо їхнього використання;

- забезпечує підготовку індивідуальних завдань та адаптацію навчальних матеріалів відповідно до потенційних можливостей учня з ООП з урахуванням умов дистанційного навчання;

- забезпечує індивідуалізацію технологій дистанційного навчання з урахуванням особливих освітніх потреб, у тому числі обирає відповідні інструменти, консультиє батьків щодо технічних особливостей їх використання з дітьми з ООП;

- асистує вчителю під час проведення дистанційних занять, зокрема допомагає вчителю під час поділу учнів на пари і об'єднання у групи в ZOOM-конференціях, може приєднуватись до будь-якої пари/групи в будь-який момент, допомагати та виправляти помилки, слідкувати за підняттям рук учнів, вмикати та вимикати мікрофони, включати демонстрацію екрану для показу презентацій та відео, слідкувати за чатом та відповідати на питання учнів та батьків, які виникають під час уроку;

- асистує вчителю при роботі з іншими учнями класу, які потребують першого рівня підтримки в закладі освіти, додаткових пояснень, індивідуального підходу, мають проблеми з опануванням матеріалу, у тому числі у зв'язку з перебуванням на тимчасово окупованих територіях чи закордоном, відсутністю доступу до онлайн занять, наявністю психологічної травми;

- надає школяреві та його батькам чи іншим законним представникам рекомендації щодо дотримання норм під час користування комп'ютерною технікою, щодо організації робочого місця учня;

- спільно з іншими учасниками команди психолого-педагогічного супроводу бере участь у розробленні ІПР;

- забезпечує ведення щоденника спостережень за учнем з ООП з метою відстеження динаміки розвитку та оцінки рівня досягнення цілей навчання, зазначених в ІПР;

- створює індивідуальне портфоліо дитини з ООП [12; 19].

Отже, в умовах дистанційного навчання дітей з ООП, роль асистента вчителя є дуже важливою. Він виконує всі свої обов'язки дистанційно, забезпечує соціалізацію дитини з ООП, залучає до індивідуальної та групової роботи, співпрацює зі всіма учасниками команди психолого-педагогічного супроводу.

Варто зазначити, що співпраця асистента вчителя та класного керівника, вчителів предметів, узгоджена робота, довіра у стосунках, взаємопідтримка є запорукою ефективності здійснення освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. Тільки завдяки партнерській взаємодії можна досягти поставлених цілей у навчанні учнів з ООП [15].

РОЗДІЛ 2. ВИВЧЕННЯ СПІВПРАЦІ АСИСТЕНТА ВЧИТЕЛЯ З ВЧИТЕЛЯМИ ПРЕДМЕТІВ

2.1. Дослідження ефективності взаємодії асистента вчителя і вчителів предметів

Ми провели дослідження, метою якого було з'ясувати ефективність взаємодії асистента вчителя і вчителів предметів. Зокрема, ми з'ясували, як часто вони спілкуються у процесі роботи; чи допомагають один одному; яким чином налагоджують співпрацю; чи виникають непорозуміння та які стратегії використовують для з'ясування цих непорозумінь; чи хотіли б покращити співпрацю; в чому полягає їхня співпраця під час дистанційного навчання; чи виникали у них труднощі у процесі організації дистанційного навчання учнів з ООП; чи співпрацювали вони з батьками учнів з ООП під час дистанційного навчання; у чому полягала співпраця з батьками; чи вплинули військові дії на процес інклюзивного навчання дітей з ООП; чи працюють вони з дітьми переселенцями з ООП; чи є відмінності у роботі з дітьми з ООП з зони бойових дій і учнями з ООП, з якими вони працювали раніше.

У дослідженні брали участь 16 фахівців закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. З них: 10 вчителів предметів, 6 асистентів вчителів. Основним методом дослідження було анкетування (див. Додаток А та Б). Анкету кожен респондент заповнював індивідуально. Анкетування було анонімним.

Аналіз результатів дослідження свідчить, що більшість педагогів (60 %) не співпрацюють з асистентами.

80 % вчителів зазначили, що вони *«частково»* спілкуються з асистентами у процесі роботи, 20 % респондентів відповіли *«при нагоді»*.

На запитання про те, чи допомагає асистент вчителя на уроках, 60 % педагогів відповіли *«не допомагає»*, 40% респондентів вказали *«частково допомагає»*.

70 % вчителів предметів зазначили, що найчастіше дають такі завдання асистенту вчителя: *«підготовка наочності»*, *«допомога в управлінні класом або*

робота з окремими учнями», «допомогти розкласти роздатковий матеріал» тощо. 30% педагогів не відповіли на поставлене питання, що свідчить про відсутність співпраці.

Фахівці назвали переваги тісної співпраці між вчителями та асистентами: «дитина з ООП отримує більше уваги та інформації, більше спілкування», «покращення якості здобуття освіти учнів», «покращення якості викладання та послуг, що надаються учням», «розвиток позитивної самооцінки учнів», «позитивне ставлення учнів до школи і до процесу навчання».

70 % вчителів предметів зазначили, що у них виникають непорозуміння з асистентами вчителів.

На запитання щодо стратегій, які використовують педагоги для з'ясування цих непорозумінь, лише 30 % респондентів дали відповіді: «так як непорозумінь нема, тому і стратегії для подолання не потрібні», «обговорити та спільно дійти згоди» тощо.

На запитання, чи розподіляють педагоги обов'язки, 90% вчителів предметів дали негативну відповідь, а 10 % педагогів вказали, що розподіляють.

80 % педагогів хотіли б покращити співпрацю з асистентами вчителів, а 20% респондентів все влаштовує.

Опитані респонденти вказали наступні рекомендації, які, на їхню думку, сприятимуть оптимізації співпраці з асистентом вчителя: «узгодження у роботі», «розуміння потреби учня з ООП», «чітке розуміння сторонами своїх обов'язків», «взаємодопомога», «планувати уроки та діяльність у класі спільно», «обговорювати цілі», «взаємний обмін думками може покращити співпрацю та результати» тощо.

Аналіз результатів дослідження свідчить, що співпраця з асистентами вчителів під час дистанційного навчання полягає «у наданні асистентом допомоги з організацією дистанційного навчання учнів з ООП», «підтримці з технічних питань, підтримці учнів та підтримці навчального процесу», «організації спільно з асистентом учителя освітнього процесу із використанням технологій дистанційного навчання», «підготовці матеріалів для дистанційного

навчання для учнів з ООП, зокрема й консультуванні батьків щодо їх використання». Одна опитана відповіла, що «під час дистанційного навчання з асистентом вчителя не працювала».

На запитання, чи виникали труднощі у процесі організації дистанційного навчання учнів з ООП 40% вчителів предметів вказали, що «не виникали труднощі», а 60% опитаних дали позитивну відповідь.

60% вчителів вказали, що співпрацювали з батьками учнів з ООП під час дистанційного навчання, проте зазначили, що не всі батьки мали можливість працювати з дітьми з ООП вдома, 40% педагогів вказали, що «не співпрацювали» з батьками учнів.

На запитання, у чому полягала співпраця з батьками, зазначили: «я допомагаю батькам зрозуміти матеріал, з яким працюють їх діти, та надаю поради щодо створення сприятливого навчального середовища вдома», «у підтримці учнів, моніторингу освітнього процесу», «наданні порад батькам, як організувати дистанційне навчання дитини з ООП вдома так, щоб навчання було ефективним, і дитина при цьому отримувала задоволення» тощо. 10% респондентів вказали, що «під час дистанційного навчання у класі не було дітей з ООП».

На запитання, чи вплинули військові дії на процес інклюзивного навчання дітей з ООП та яким чином, ми отримали відповіді: «військові конфлікти можуть ускладнити інклюзивний навчальний процес та погіршити умови для дітей з особливими освітніми потребами», «так, адже у зв'язку із повітряними тривогами уроки перериваються та й підвищена тривожність у дітей спостерігається», «так, вплинули», «звук повітряної тривоги чи вибухів, втрата базового відчуття безпеки викликають страх і тривогу в усіх дітей, у тому числі в дітей з особливими освітніми потребами», «так, звичайно» тощо.

На запитання, чи працюють з дітьми переселенцями з ООП, всі вчителі дали негативні відповіді.

Аналіз результатів опитування асистентів вчителів свідчить, що 50 % асистентів не співпрацюють з вчителями предметів.

85 % асистентів вчителів зазначили, що вони лише *«частково»*, а 15% *«при нагоді»* спілкуються у процесі роботи з педагогами.

На запитання, яким чином Ви налагоджуєте співпрацю з вчителями, більшість опитаних зазначили: *«взаємне спілкування»*, *«узгоджені дії»*, *«виконання своїх обов'язків»*.

Щодо переваг співпраці асистента з вчителями предметів респонденти вказали: *«дитина з ООП отримує більше уваги та інформації»*.

68 % асистентів вчителів зазначили, що виникають непорозуміння з фахівцями у роботі.

Всі респонденти (100%) не відповіли на питання щодо стратегій подолання цих непорозумінь.

На запитання щодо розподілу обов'язків, 88% асистентів відповіли, що не розподіляють обов'язки з педагогами, і лише 12 % опитаних розподіляють.

83 % асистентів хотіли б покращити співпрацю з вчителями предметів, а 17% опитаних все влаштовує.

Опитані респонденти зазначили рекомендації щодо оптимізації співпраці з вчителями предметів: *«узгодження у роботі»*, *«розуміння потреби учня з ООП»*, *«чітке розуміння сторонами своїх обов'язків»*, *«взаємодопомога»*, *«планувати уроки та діяльність у класі спільно»*, *«обговорювати цілі»*, *«взаємний обмін думками може покращити співпрацю та результати»*.

Аналіз результатів опитування асистентів вчителів свідчить, що їхні обов'язки під час дистанційного навчання – це *«навчити дитину з ООП»*, *«під'єднуватись до уроків та виконувати завдання»* тощо.

На запитання, чи виникали труднощі у процесі організації дистанційного навчання учнів з ООП, 67% асистентів вчителів вказали *«так виникали»*, 33% опитаних вказали *«не виникали труднощі»*.

Фахівці до труднощів, які виникали у процесі організації дистанційного навчання учнів з ООП, віднесли *«проблеми з електронною технікою»*, *«учневі важко самостійно працювати за комп'ютером»*.

100% респондентів вказали, що співпрацювали з батьками учнів з ООП під час дистанційного навчання.

На запитання, у чому полягала співпраця з батьками, асистенти вчителів зазначили: *«у домашніх завданнях», «командна робота», «консультації, рекомендації, обговорення».*

На запитання, чи вплинули військові дії на процес інклюзивного навчання дітей з ООП та яким чином, ми отримали відповіді: *«не вплинуло», «знищення навчальних закладів призвело до втрати доступу до освіти», «спричинення травм, які можуть стати перешкодою для навчання»* тощо.

На запитання, чи працюєте з дітьми переселенцями з ООП, 100% асистентів вчителів вказали *«ні».*

Таким чином, аналіз результатів дослідження дозволяє зробити висновок, що переважна більшість асистентів вчителів часто не співпрацюють з вчителями предметів, вони рідко взаємодіють та розподіляють обов'язки, допомагають один одному, разом узгоджують роботу, модифікують чи адаптують навчальні програми, матеріали для дитини з ООП тощо. Проте і вчителі предметів, і асистенти вчителів розуміють вагомість оптимізації їхньої співпраці. Звичайно, тісна співпраця фахівців між собою і з батьками дітей значно полегшить організацію навчання учнів з ООП, зокрема, в умовах дистанційного навчання.

2.2. Методичні рекомендації щодо налагодження ефективної взаємодії асистента вчителя з вчителями предметів

Аналіз результатів констатувального експерименту свідчить, що у процесі взаємодії асистентів вчителів з вчителями предметів є значні труднощі.

На нашу думку, врахування чинників, які впливають на співпрацю між асистентами вчителів та вчителями предметів в інклюзивних класах, і пошук шляхів подолання труднощів є важливим аспектом для покращення ефективності цієї співпраці. Проаналізуємо деякі фактори та можливі шляхи їх подолання.

Фактори, що впливають на співпрацю:

1. Недолік часу у вчителів та асистентів може стати перешкодою для ефективної співпраці.
2. Не всі вчителі та асистенти мають достатню підготовку до роботи з дітьми з ООП.
3. Вчителі предметів та асистенти вчителів можуть мати різні уявлення про те, як повинна виглядати співпраця.
4. Недостатня комунікація може спричинити труднощі у співпраці асистентів вчителів і педагогів.

Шляхи подолання труднощів:

Регулярні зустрічі. Планування регулярних зустрічей для асистентів вчителів та вчителів предметів з метою обговорення прогресу учнів з ООП та планування спільних дій.

Підготовка та навчання. Забезпечення можливостей для професійного розвитку, навчання асистентів вчителів та вчителів предметів, наприклад, на курсах підвищення кваліфікації.

Створення спільних ресурсів. Розробка та використання спільних навчальних ресурсів, які сприяють співпраці та адаптації матеріалів.

Обмін досвідом. Створення механізмів для обміну досвідом та найкращими практиками між асистентами вчителів та вчителями предметів.

Підтримка адміністрації. Адміністрація навчального закладу може забезпечити підтримку та ресурси для сприяння співпраці.

Подолання цих труднощів і забезпечення ефективної співпраці між асистентами вчителів та вчителями предметів є важливим аспектом успішної інклюзивної освіти.

Отже, взаємодія між асистентом вчителя та вчителями предметів є дуже корисною і ефективною для покращення навчального процесу і підтримки учнів з ООП.

Розглянемо методичні рекомендації щодо налагодження ефективної співпраці асистента вчителя з вчителями предметів:

1. *Спільне планування та співробітництво у роботі.* Вчителі предметів і асистент вчителя мають спільно планувати уроки та розробляти, готувати навчальні матеріали, враховуючи потреби учнів з ООП. Вони повинні систематично обмінюватися інформацією про індивідуальні особливості, академічний рівень та можливі труднощі у навчанні учнів з ООП.

2. *Індивідуалізація навчання.* Асистент вчителя може допомагати вчителю добирати індивідуальні завдання для учнів з ООП, забезпечуючи додаткову підтримку, доступ до допоміжних ресурсів тощо. Розуміння потреб учня та усвідомлення необхідної адаптації та модифікації навчального матеріалу.

3. *Відстеження прогресу.* Вчителі предметів та асистент вчителя повинні регулярно відстежувати прогрес учнів з ООП і адаптувати підходи на основі отриманих результатів. Це дозволить вчасно коригувати навчальну програму і сам процес навчання. Створення навчальних портфоліо дозволяє збирати роботи та завдання учнів протягом певного часу. Це дає можливість не тільки відстежувати прогрес, але і показує розвиток навичок та досягнень учнів. Важливо, щоб відстеження прогресу було систематичним та об'єктивним процесом, який допомагає покращити якість навчання для учнів з ООП та підтримувати їхні індивідуальні потреби.

4. *Комунікація і співпраця з батьками.* Важливо, щоб вчителі предметів та асистент вчителя спільно спілкувалися з батьками учнів з ООП, розповідали про їхні успіхи та труднощі, а також отримували інформацію від батьків.

5. *Професійний розвиток.* Вчителі предметів і асистенти вчителів повинні постійно підвищувати свій професійний рівень, освоюючи нові методики та стратегії роботи з учнями з ООП, в тому числі в умовах дистанційного навчання, щоб забезпечити якісну підтримку і сприяти їхньому успішному навчанню та розвитку.

Таким чином, загальний успіх взаємодії асистента вчителя і вчителів предметів значною мірою залежить від відкритості, співпраці та

взаєморозуміння між ними. І варто наголосити, що лише завдяки злагодженій партнерській взаємодії усіх членів команди психолого-педагогічного супроводу можна забезпечити найкращі умови для соціальної адаптації учнів з ООП.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів проведеного дослідження дали змогу сформулювати наступні висновки:

1. Розкриття теоретичних аспектів показало, що у системі інклюзивної освіти важливого значення набуває співпраця асистента вчителя та вчителів предметів. Вона сприяє забезпеченню індивідуального підходу до навчання та розвитку дітей з ООП, допомагає оптимізувати навчальний процес для дітей з ООП. Це включає в себе адаптацію навчальних матеріалів, методів викладання та підтримку в навчанні. Дослідження ефективності співпраці між цими учасниками показало, що спільна діяльність асистента вчителя та вчителів предметів у складі команди психолого-педагогічного супроводу сприяє кращій координації та взаємодії між спеціалістами.

2. Аналіз результатів констатувального етапу дослідження дозволяє зробити висновок, що переважна більшість асистентів вчителів часто не співпрацюють з вчителями предметів, вони рідко взаємодіють та розподіляють обов'язки між собою, допомагають один одному, разом узгоджують роботу, модифікують чи адаптують навчальні програми, матеріали для дитини з ООП тощо. Проте і вчителі предметів, і асистенти вчителів розуміють вагомість оптимізації їхньої співпраці. Звичайно, тісна співпраця фахівців між собою і з батьками дітей значно полегшить організацію навчання учнів з ООП, зокрема, в умовах дистанційного навчання.

3. Нами запропоновано методичні рекомендації щодо налагодження ефективної взаємодії асистента вчителя з вчителями предметів. Адже їхня тісна співпраця забезпечує доступність якісної освіти для дітей з ООП в умовах закладу загальної середньої освіти, сприяє забезпеченню індивідуального підходу, оптимізації навчального процесу та забезпеченню сприятливого інклюзивного середовища, зокрема в умовах дистанційного навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акімова О. М. Основні аспекти інклюзивної освіти у підготовці майбутніх учителів початкових класів. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2014. Вип. 35. С. 12–18.
2. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.
3. Бовкуш К.П. Готовність педагога до інклюзивної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 4 (48). С. 3–9.
4. Войтенко А. А. Особливості роботи асистента вчителя під час дистанційного навчання. *Inclusion and Diversity*, випуск 2, 2023. С.14-16.
5. Дмитрієва І. В. Командна взаємодія фахівців у процесі індивідуального супроводу дитини в умовах інклюзивного навчання: *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. URL : <https://aqce.com.ua/download/publications/49/45.pdf/>
6. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі : практ. посіб. / Тім Лорман, Джоан Деспелер, Девід Харві ; пер. з англ. Київ : СПД-ФО Парашин І. С., 2010. 296 с.
7. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: навчально-методичний посібник. Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даніленко Л. І., Київ, 2007. 128 с.
8. Інклюзивний клас : асистенти вчителя допомагають учням з особливими освітніми потребами. URL: <https://studway.com.ua/inklyuzivniyklas>
9. Колупаєва А. А., Таранченко О.М. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі : початкова ланка. Путівник для педагогів : Навчально-методичний посібник. Київ : «АТОПОЛ» 2010. 96 с.
10. Компанець Н.М., Луценко І.В. Моделювання індивідуального розвитку дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного ДНЗ. Київ 2018. 61 с.

11. Лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту №1/9-675 від 25.09.12 року «Щодо посадових обов'язків асистента вчителя». URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MUS19094?ed=2012_09_25
12. Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти у 2022/2023. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-shkolah-u-20222023-navchalnomuroci>
13. Миронова С.П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи в інклюзивних класах: навчально-методичний посібник. Тернопіль : Астон, 2020. 176 с.
14. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський, 2016. 164 с.
15. Наказ МОН від 08.06.2018 р. № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
16. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. Za zag. red. N. M. Bibik. Kyiv : TOB «Vydavnychij dim «Plyady», 2017. 160 s.
17. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.
18. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ : навч.-метод. посіб. / Компанець Н.М., Луценко І.В., Коваль Л.В. Київ : Видавнича група «Атопол», 2018. 100 с.
19. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України. URL: https://rada.info/upload/users_files/41919831/4c6d4edbb7e057a3ecea236cc72d989d.pdf

20. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник. За заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : «А. С. К.», 2012. 308 с.
21. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : «ТОВ Агенство «Україна», 2019. 300 с.
22. Психолого-педагогічний супровід навчання дітей з інтелектуальними порушеннями. Навчально-методичний посібник / авт.: О. В. Чеботарьова, Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, І.В. Сухіна, Н. А. Ярмола: За наук. ред. О.В. Чеботарьової. К., Вид-во ІСПП імені Миколи Ярмченка НАПН України, 2018. 123 с.
23. Ресурсний центр: досвід проекту. Під заг. ред. Софій Н. З., Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.
24. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі (методичні рекомендації) / Литвяк Д.М., Зленко Л.О. Чернігів: ЧОШПО, 2023. 66 с.
25. Сходинки інклюзії : науково-практичний посібник / О.А. Тельна та ін. ; за ред. С.М. Сидоріва. 2-е вид., випр. та доп. Івано-Франківськ : Кушнір Г.М., 2019. 156 с.
26. Хорт М.К. Ефективна співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному класі. URL: <https://vseosvita.ua/library/efektivna-spivpraca-vcitela-ta-asistenta-vcitela-v-inkluzivnomu-klasi-553620.html>
27. Чопік О.В. Особливості співпраці асистентів вчителів інклюзивних закладів з вчителями предметів. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів*. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. 22. С. 413–415.
28. Шестопалова О. П., Бондар К. М., Склянська О. В., Дорошенко Л. В. та інші. Теорія і практика інклюзивної освіти: проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий ріг»: навчально-методичний посібник. Кривий ріг. 2019. 49 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для вчителя предметів

1. Як часто Ви спілкуєтеся або взаємодієте з асистентом вчителя у процесі роботи?
2. Чи допомагає Вам асистент вчителя на уроках?
3. Яким чином Ви налагоджуєте співпрацю з асистентом вчителя?
4. Які завдання Ви найчастіше даєте асистенту вчителя?
5. Назвіть переваги тісної співпраці вчителів предметів з асистентом вчителя.
6. Чи виникають у Вас непорозуміння з асистентом вчителя?
7. Які стратегії Ви використовуєте для з'ясування цих непорозумінь?
8. Чи розподіляєте Ви обов'язки з асистентом вчителя?
9. Чи хотіли б Ви покращити співпрацю з асистентом вчителя?
10. Запропонуйте рекомендації для оптимізації співпраці з асистентом вчителя.
11. В чому полягає Ваша співпраця з асистентами вчителів під час дистанційного навчання?
12. Чи виникали у Вас труднощі у процесі організації дистанційного навчання учнів з ООП?
13. Які труднощі у Вас виникали у процесі організації дистанційного навчання учнів з ООП?
14. Чи співпрацювали Ви з батьками учнів з ООП під час дистанційного навчання?
15. В чому полягала Ваша співпраця з батьками?
16. Чи вплинули, на Вашу думку, військові дії на процес інклюзивного навчання дітей з ООП? Яким чином?
17. Чи працюєте Ви з дітьми-переселенцями з ООП?
18. Чи є відмінності у роботі з дітьми з ООП з зони бойових дій і учнями, з якими Ви працювали раніше?

Анкета для асистента вчителя

1. Чи співпрацюєте Ви з вчителем предметів?
2. Як часто Ви спілкуєтеся або взаємодієте з вчителем предметів у процесі роботи?
3. Чи допомагає Вам вчитель предметів у написанні документації дитини з ООП?
4. Яким чином Ви налагоджуєте співпрацю з вчителем?
5. Назвіть переваги тісної співпраці вчителем предметів.
6. Чи виникають у Вас непорозуміння з вчителем предметів?
7. Які стратегії Ви використовуєте для з'ясування цих непорозумінь?
8. Чи розподіляєте Ви обов'язки з вчителем предметів?
9. Чи хотіли б Ви покращити співпрацю з вчителем предметів?
10. Запропонуйте рекомендації для оптимізації співпраці з вчителем предметів.
11. Які Ваші обов'язки під час дистанційного навчання?
12. Чи виникали у Вас труднощі у процесі організації дистанційного навчання учнів з ООП?
13. Які труднощі у Вас виникали у процесі організації дистанційного навчання учнів з ООП?
14. Чи співпрацювали Ви з батьками учнів з ООП під час дистанційного навчання?
15. В чому полягала Ваша співпраця з батьками?
16. Чи вплинули, на Вашу думку, військові дії на процес інклюзивного навчання дітей з ООП? Яким чином?
17. Чи працюєте Ви з дітьми-переселенцями з ООП?
18. Чи є відмінності у роботі з дітьми з ООП з зони бойових дій і учнями, з якими Ви працювали раніше?

Анотація

Сучасна система освіти постійно розвивається, адаптуючись до різноманітних потреб учнів з ООП та викликів суспільства. На жаль, через повномасштабну війну на території нашої країни організація інклюзивного навчання зазнала деяких змін. Зокрема, викликом для педагогів інклюзивних закладів стало дистанційне навчання дітей з ООП. Однією з умов ефективного інклюзивного навчання є забезпечення кваліфікованого психолого-педагогічного супроводу учнів. Співпраця асистента вчителя та вчителів предметів стає ключовою складовою цієї умови.

Мета дослідження – дослідити особливості співпраці асистента вчителя з вчителями предметів в умовах дистанційного навчання.

Завдання дослідження:

4. Розкриття теоретичних аспектів співпраці асистента вчителя та вчителів предметів у системі інклюзивної освіти.

5. Дослідження ефективності співпраці асистента вчителя та вчителів предметів в умовах дистанційного навчання.

6. Розроблення методичних рекомендацій щодо налагодження ефективної взаємодії асистента вчителя з вчителями предметів.

Методи дослідження: теоретичний аналіз науково-методичної літератури та законодавчих актів у галузі інклюзивної освіти, анкетування учителів предметів та асистентів вчителів, кількісний і якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

У роботі розкрито сутність командного підходу до забезпечення психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП, проаналізовано роль співпраці асистента вчителя і вчителів предметів у навчанні дітей з ООП в умовах дистанційного навчання, досліджено ефективність взаємодії асистента вчителя і вчителів предметів, запропоновано методичні рекомендації щодо налагодження ефективної взаємодії асистента вчителя з вчителями предметів.

Ключові слова: співпраця, асистент вчителя, вчителі предметів, інклюзивне навчання, діти з особливими освітніми потребами.